

DE NIEUWSBRIEF VAN HET
ZEEUWS ARCHIEF VERSCHIJNT
VIER MAAL PER JAAR.

BIJLAGE BIJ DE NIEUWSBRIEF
STICHTING REGIONALE
GESCHIEDBEOEFENING
ZEELAND 54, SEPTEMBER 2000.

Op naar de 10.000e bezoeker

Een drukke tijd

Steeds meer mensen weten de weg naar het Zeeuws Archief te vinden. De afgelopen maanden is het behoorlijk druk geweest in de studiezaal. Dat is ook de bedoeling, want in de hypermoderne zaal is er ruimte genoeg om archiefonderzoek te doen. In het eerste half jaar zijn meer dan 5.000 bezoeken aan de studiezaal gebracht. Opmerkelijk is dat meer dan duizend mensen niet eerder het voormalige Rijksarchief in Zeeland en de gemeentearchieven Middelburg en Veere hadden bezocht. Het is dan ook onze ambitie om dit jaar meer dan 10.000 bezoeken te halen. Driekwart van de bezoekers komt voor genealogisch onderzoek, maar we hebben ook bezoekers mogen helpen die op zoek waren naar bouwtekeningen of naar

de geschiedenis van hun oude Middelburgse huis. Ook de bibliotheek van het Zeeuws Archief nodigt mensen uit om te gaan snuffelen in het verleden. De bieb staat opgesteld in de grootste boekenkast van Zeeland. Als u nog niet langs bent geweest, dan nodigen wij u van harte uit. In de studiezaal zijn alle faciliteiten voor onderzoek naar het verleden aanwezig. Een groot gedeelte van de Burgerlijke Stand is met behulp van computers te raadplegen en de bevolkingsregisters van de steden en dorpen die behoren tot de gemeenten Middelburg en Veere zijn op microfiche te raadplegen. De ruime werkplekken geven u optimaal de ruimte om rustig te speuren in de archieven en in de boeken. Bij uw eerste bezoek krijgt u een

map met informatie over de dienstverlening en met een plattegrond van de studiezaal.

Naast de belangstelling voor de archieven van het Zeeuws Archief zijn er ook veel bezoekers geïnteresseerd in het prachtige gebouw waarin oud en nieuw harmonieus samengaan. Speciaal voor deze belangstellenden houdt het Zeeuws Archief regelmatig open dagen. Dit jaar zijn er maar liefst vier open dagen geweest, vaak in combinatie met bijvoorbeeld de Dag van de Architectuur of Open Monumentendag. Duizenden bezoekers hebben op deze manier het Zeeuws Archief en de gratis toegankelijke exposities in de middeleeuwse kelders van het Van de Perrehuis bekeken.

Zeeuws Archief
Hofplein 16
Postbus 70,
4330 AB Middelburg

T (0118) 67 88 00
F (0118) 62 80 94
E info@zeeuwsarchief.nl
I www.zeeuwsarchief.nl

Reguliere openingstijden:
Dinsdag tot en met zaterdag
van 9.00 tot 17.00 uur.

In de maanden juli en augustus is het Zeeuws Archief op zaterdag gesloten.

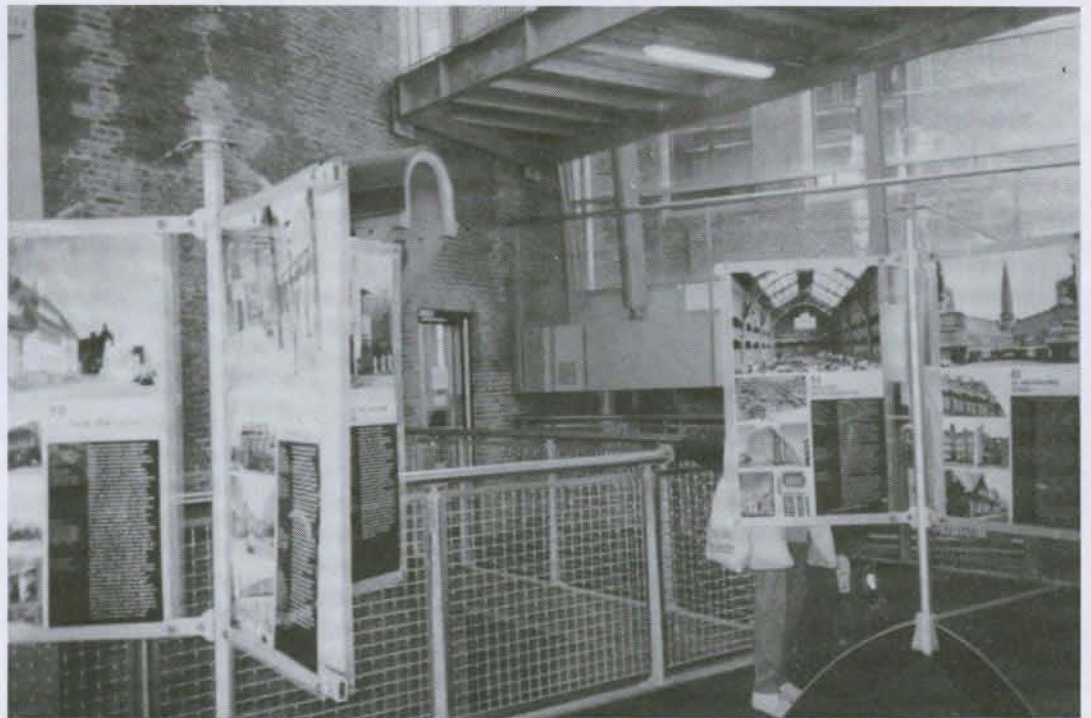
Huwelijksakten

Honderdduizend keer het ja-woord

Honderdduizend huwelijksakten bevatten de namen van evenzoveel bruidegoms als bruiden. Dit aantal was afgelopen zomer de tussenstand van het aantal ingevoerde huwelijksakten van de Burgerlijke Stand van Zeeland over de periode 1811-1922. Een groep enthousiaste vrijwilligers heeft in drie jaar tijd een indrukwekkende prestatie neergezet. Volgend jaar hopen we alle 150.000 huwelijksakten digitaal beschikbaar te hebben.

In de studiezaal kunt u met behulp van computers de namen van bruidegoms en bruiden opzoeken. Met het

Studiezaal Informatie Systeem (SIS) kunt u snel achterhalen wanneer iemand in het huwelijk trad en met wie. Ook gegevens over het beroep van het echtpaar en de wederzijdse ouders zijn in het digitale bestand beschikbaar. Via internet kunt u thuis ook huwelijksakten raadplegen. Via GenLias (database voorouders) zijn ongeveer 23.000 Zeeuwse huwelijksakten beschikbaar. De komende maanden worden meer Zeeuwse bestanden aan deze landelijke genealogische database toegevoegd. U vindt de GenLias-database onder www.archief.nl

Een belangrijke kast op de studiezaal

Generale Index

In de studiezaal van het Zeeuws Archief is veel kastruimte aanwezig voor de bibliotheekboeken, tienjaarlijkse tafels van de Burgerlijke Stand, Doop-, Trouw-, Begraaf- en Lidmatenregisters enz. De belangrijkste kast in de zaal is die met de toegangen. Zonder toegangen is het zoeken naar informatie in de honderden archieven en verzamelingen een bijna onmogelijke klus.

Het maken van toegangen is het vak van de archivaris. Al meer dan honderd jaar zijn archivariissen bezig met het beschrijven van de verschillende soorten stukken. Die beschrijvingen worden dan in een logische volgorde geplaatst. Bij het zoeken naar gegevens over bijvoorbeeld een persoon, dorp of molen moet u zich altijd de vraag stellen: welke persoon, familie, overheidsinstelling of bedrijf heeft iets met de persoon of het onderwerp te maken gehad. Dat is vaak lastig. Een aantal toegangen zijn voorzien van een index op persoons- of plaatsnaam, maar het raadplegen

van al die verschillende indexen is tijdrovend.

In de Generale Index zijn alle in de toegangen voorkomende namen bij elkaar gebracht. De index is als volgt onderverdeeld:

- Geografische namen
- Persoonsnamen
- Namen van instellingen, bedrijven, verenigingen en commissies
- Scheepsnamen.

In de studiezaal is nu een nieuwe, bijgewerkte versie van deze index beschikbaar. De Generale Index is een handig hulpmiddel om snel te zien of de naam van een bepaalde plaats, persoon, instelling of schip in een toegang van een archief wordt genoemd. Soms kan dat een archief of een verzameling zijn waar u niet zo snel aan gedacht zou hebben. Mocht u nog vragen hebben dan helpen de mensen achter de studiezaalbalie u graag.

Archieven van de PPD gereed voor onderzoek

Ordenend Zeeland geordend

Hoe komt het dat Zeeland eruit ziet zoals het eruit ziet? De mooie verdeling van agrarisch gebied, strand en duin, woningbouw en industrie, zonder elkaar in de weg te zitten. Zelfs zo mooi dat er duizenden mensen van buiten de provincie ieder seizoen weer naar Zeeland trekken om ervan te genieten. Toch vreemd als je bedenkt dat sedert de tijd van Napoleon landbouw en veeteelt in Zeeland de bovenaan voerden. Zelfs in de steden. Je zag daar de boeren en boerinnen in hun klederdrachten op de markten,

waar ze hun producten verkochten aan de stedelingen en daar tegenover de stedelingen die veel geld belegden in het omringende platteland. Je zou zeggen, zo is het toch goed, vanwaar die veranderingen?

Zeeland had de boot gemist bij de opkomst van industrieën in Nederland na 1890 en de eerste helft van de twintigste eeuw was economisch gezien een slechte tijd. Tijdens de crisisjaren tussen de twee wereldoorlogen trokken veel arbeiders weg.

Vóór de Tweede Wereldoorlog was men in de provincie behoorlijk zelfstandig, de rijksoverheid had op veel minder gebieden invloed dan tegenwoordig. Een voorbeeld daarvan is dat gemeenteraden tot in de jaren dertig de mogelijkheid hadden om te weigeren de zomertijd in te voeren, zodat men in sommige dorpen in Zeeland een hele zomer een uur eerder leefde dan in de rest van het land.

Na de bezetting wilde de rijksoverheid zich met meer zaken bemoeien en regulerend kunnen optreden. Eén »»

»»van de uitingen van een grotere betrokkenheid van de nationale overheid was de instelling van een Provinciale Planologische Dienst (PPD). In 1944 werd de PPD ingesteld en na de bevrijding kwam de dienst onder leiding te staan van de landbouwkundige ir. M. de Vink. Hij wierp zich op als verdediger van het provinciale belang tegenover de wederopbouwinstaties van het Rijk. Hij wilde voorkomen dat 'over specifiek Zeeuwse belangen zal worden beslist door niet-Zeeuwen in een plaats ver buiten de provincie gelegen'.

De PPD hield zich bezig met de ruimtelijke inrichting van Zeeland: hoe konden de vele nieuwe functies die Zeeland in de afgelopen decennia overspoelden, zoals industrie, recreatie en verkeer, zo goed mogelijk worden ingepast in de bestaande omgeving. Ook de uitvoering van de Delta-werken leverde de PPD regelmatig werk op. De nieuw ontstane binnenwateren moesten een bestemming krijgen en de deltdammen veroorzaakten nieuwe vervoersstromen. Over al dit soort planologische ontwikkelingen verzamelde de PPD gegevens die ze systematisch in kaart bracht. De grote lijnen in de toekomstige planologische ontwikkeling legde men vast in streekplannen. Op basis daarvan bracht de PPD onder andere adviezen uit aan Gedeputeerde Staten over uitbreidingsplannen van gemeenten.

Het archief laat deze taken duidelijk zien. De dossiers over de streekplannen maken het grootste deel van het archief uit. Interessant om te zien is dat in de beginperiode van de PPD de streekplannen kleine regio's behelsden, zoals het Streekplan Kanaalzone Zeeuwsch-Vlaanderen, later veranderend in grotere gebieden als Streekplan Midden Zeeland tot er uiteindelijk één Streekplan Zeeland ontstond!

Vanaf 1959 kreeg de PPD drie adviescommissies. Hierin weerspiegelt zich mooi het echte Zeeland: een agrarische adviescommissie, een adviescommissie voor de recreatie en een adviescommissie voor de industrialisatie. Door de tijd heen werden meer en meer commissies samengesteld om

adviezen uit te brengen over de meest uiteenlopende zaken. In 1991 werd de PPD opgeheven en gingen de taken over naar de Directie Economie, Ruimtelijke Ordening en Welzijn van de Provincie Zeeland. Vorig jaar werd het archief geselecteerd, geordend en beschreven waarna het kon worden overgedragen aan het Zeeuws Archief. Hiermee is het archief voor iedere geïnteresseerde beschikbaar voor onderzoek.

Met de overdracht van het PPD-archief beschikt het Zeeuws Archief nu over de papieren nalatenschap van drie instellingen die een belangrijk stempel hebben gedrukt op de naoorlogse ontwikkeling van Zeeland. Naast de PPD waren dat het Economisch Technologisch Instituut (ETI) voor Zeeland, die zich richtte op de stimulering van de economische ontwikkeling van Zeeland, en de Stichting Zeeland voor Maatschappelijk en Cultureel Werk, het latere Provinciaal Opbouworgaan Stichting Zeeland, die een coördinerende functie had op maatschappelijk en cultureel terrein. Samen hadden zij, al plannend, adviserend en coördinerend, een grote invloed op hoe Zeeland er nu uit ziet. Het is dus belangrijk dat latere generaties kunnen onderzoeken hoe die invloed precies tot stand kwam. De archieven van deze instellingen zijn hiervoor onontbeerlijk.

Dat de belangstelling voor deze recente periode in de Zeeuwse geschiedenis toeneemt bewijst het onlangs verschenen boek *Zeeland 1945-1950* door Jan Zwemer, het eerste deel uit een studie naar de naoorlogse ontwikkeling van Zeeland, dat mede op basis van informatie uit de archieven van deze instellingen geschreven kon worden. Uiteraard schetst dit boek alleen de grote lijn, vele andere onderzoeksmogelijkheden liggen nog braak. Als u iets wilt weten over de totstandkoming van het Zeeland zoals het er nu uitziet, kunt u terecht in de archieven van de Provinciale Planologische Dienst in het Zeeuws Archief.

Archief Provinciale Planologische Dienst (PPD) in Zeeland, (1933) 1943 - 1991, toegang 129.

Zeeland zoals de PPD zich dat eind jaren zestig voorstelde. Opvallend zijn de haven- en industriegebieden in Reimerswaal, rond Honnenisse en Ellewoutsdijk, de verbinding over de Westerschelde en ontsluitingswegen dwars over Sint Philipsland en Goeree-Overflakkee.

Uitgelicht

Hef aan Bataaf

De 'Feestzang 1799' is een muziekstuk uit de Bataafs-Franse Tijd. Het stuk werd gecomponeerd door de beroemde Nederlandse componist Christian Friedrich Ruppe (1753-1826). Het is een compositie voor pianoforte of voor orgel, strijkers, koor en solisten. Ruppe maakte deze in opdracht van Joannes Henricus van der Palm (1763-1840),

De zangtekst die in 1800 voor het toneelgezelschap in Zierikzee werd gedrukt.

minister van Nationale Opvoeding. Van der Palm wilde hiermee zijn openbare redevoering op het Haagse Volksfeest van 1799 luister bijzetten. Als tekst dienden strofen van een lofdicht van de oud-Vlissinger, staatsman en dichter Henricus van Royen (1760-1844).

Van der Palm werd geboren in Rotterdam. Het 'basisonderwijs' kreeg hij op de kostschool van zijn vader te Delfshaven. Op 15-jarige leeftijd werd hij ingeschreven aan de universiteit van Leiden, waar hij onder meer theologie en Oosterse talen studeerde. Hij was vervolgens enkele jaren in het Utrechtse Maartensdijk als predikant werkzaam. In 1788 trad hij in dienst van mr. Johannes Adriaan van de Perre, bouwheer van het Middelburgse Van de Perrehuis. Hij verzorgde als huisprediker de huisdiensten voor zijn werkgever en diens echtgenote Jacoba van den Brande. Hij woonde in de Domineeswoning naast het stadspaleis.

In 1795 werd hij benoemd tot lid van de nieuwe patriottische regering van Middelburg en van het provinciaal bestuur. Het jaar daarop vertrok Van der Palm naar Leiden, waar hij hoogleraar Oosterse talen werd.

Met de 'Feestzang 1799' stond men stil bij de overwinning behaald op de Engelsen en Russen. Laatstgenoemden wilden de Bataafse Republiek ten val brengen en het erfstadhouderschap van het Huis van Oranje herstellen. Een Amsterdams toneelgezelschap herdacht op 18 oktober 1800 te Zierikzee de overwinning met de opvoering van een toneelstuk in drie bedrijven met zang en dans. Het stuk was getiteld 'De aftogt der Engelsche en Russische Armée van de Bataafsche kust' en als muziek werd gebruikt de 'Feestzang 1799'. De feestzang is te beluisteren op de cd 'Hef aan! Bataaf! Nederlandse muziek rond 1796' (Erasmus Muziek Producties Rotterdam)

Wytse Patijn neemt boek in ontvangst Een bijzonder huis op een bijzondere plek

Op zaterdag 9 september heeft Rijksbouwmeester Wytse Patijn tijdens Open Monumentendag het eerste exemplaar in ontvangst genomen van het boek: 'Een bijzonder huis op een bijzondere plek. Het Van de Perrehuis in Middelburg en zijn omgeving'. Het boek belicht de rijke historie van het 18^e-eeuwse stadspaleis dat nu in gebruik is als het kantoorgedeelte van het Zeeuws Archief. Ook de in

moderne architectuur vormgegeven nieuwbouw en de nabije omgeving komen uitgebreid aan bod. Het rijk geïllustreerde 330 pagina's tellende boek is voor 75 gulden te koop aan de receptie van het Zeeuws Archief. Mocht u een exemplaar besteld hebben in de voorverkoop, dan ligt dit daar voor u gereed.

Expositie Zeeland en Japan "Eilanden in contact"

Op deze kleine expositie in de catacomben van het Van de Perrehuis worden de relaties tussen Zeeuwen en Japanners door de eeuwen heen belicht. Zo zijn er bijzondere betrekkingen tussen Middelburg en Nagasaki. Tegenwoordig hebben de twee steden een stedenband, maar al eeuwenlang komen er Zeeuwen op het Hollandse eiland Deshima dat in de baai van Nagasaki gelegen is. Tegenwoordig is dit eiland onherkenbaar ingebouwd in de moderne wereldstad, maar bij het Zeeuws Archief is de grote maquette van dit Vooruitstrekend Eiland met de 17de eeuwse situatie te bezichtigen. Ook uit andere

Zeeuwse plaatsen trokken mensen naar het land van de rijzende zon. Johannis de Rijke uit Colijnsplaat bijvoorbeeld, die eind 19de eeuw de Nederlandse waterbouwkundige kennis op de Japanse waterwegen toepaste en weer doorgaf aan anderen. Van deze enigszins vergeten Zeeuwse zoon worden een aantal stukken geëxposeerd. Naast deze specifiek Zeeuwse zaken zijn er diverse kunstzinnige en culturele Japanse voorwerpen en afbeeldingen te zien. Ook is te zien hoe de Japanse traditionele kleding verschilt van de Zeeuwse. Er is onder andere een prachtige zijden kimono te bewonde-

ren uit de collectie van het Zijdemuseum te Grijskerke, naast Zeeuwse traditionele kledij.

Data: 18 september 2000 - 3 februari 2001. Openingstijden: maandag tot en met zaterdag van 9.00 uur tot 17.00 uur.

Let op!:

Vergeet u niet bij uw eerste bezoek aan het Zeeuws Archief een geldige legitimatie (bijvoorbeeld paspoort of rijbewijs) mee te nemen?

Dit geldt voor iedereen, dus ook als u beschikt over een 'oude' bezoekerspas.

Let op!:

Op zaterdag 9 december is de studiezaal van het Zeeuws Archief gesloten vanwege de Zeeuwse paleografiewedstrijd